

1993 MEHMED ZAHİD KOTKU HOCAEFENDİ'Yİ ANMA SOHBETİ 2: HATİRALARI

Efendim, dün akşam hocamız Muhammed Zahid-i Bursevî hazretlerinin vefatının 13. seneyi devriyesi münasebetiyle İskenderpaşa Camimiz'de çok büyük bir toplantı olmuştu. Bunun programını daha önce yapmıştık. Bir gün önce yani 12 Kasım'da İlksav'da, 13 Kasım'da İskenderpaşa Camii'nde, ki hocamızın en son vazife gördüğü cami orası. Bu gün de yine program böyle devam ediyor.

O zaman ben istemiştim doktor Sedat Bey'in [konuşma yapmasını.] Geçen sene galiba, Hocamızı anma haftası idi, bir hafta sürmüştü. Tasavvuf ve hocamızı anma haftasıydı geçen sene. O zaman ben Ankara'daydım galiba. Sedat Bey Abimiz hatıralarını anlatmış, onu, [o anlattığı hatırayı] duymamıştım ben. Dün camide anlatması için arkadaşlara söylemiştim ama başka toplantıları varmış. Dün gelememiş, [bugün] burada dinlemiş olduk, istifade etmiş olduk, ibret almış olduk.

Allah mübarek etsin. Böyle bir güzel ders alma ile Tarîkat-i Aliyye-i Nakşibendî'ye intisabı mübarek olsun.

Aynı şekilde Bursa'dan bir başka doçent tanıdığımız var. Şu anda doçent olan, Amerika'da tahsil yapmış, çok tonton, çok sevimli bir kardeşimiz.

Allah âfiyet versin. Hayırlı hizmetler nasip etsin kendisine.

Çok da seviyorum kendisini. Dün akşam camide anlatmıştım, arkadaşlardan orada olanlar duymuşlardır. Ama burada da şimdi Sedat bey ile [o arkadaşın anlattığı şey], -böyle çaydanlık, sütlük, fincan vesaire gibi takım oluyor şeyler.- bir takım teşkil ettiği için o hatırayı da bunun arkasına ekleyeyim.

Bu arkadaşımız, ama Sedat bey gibi değil o, daha genç bir kardeş. Ortaokuldan beri kendi kendine şöyle bir oyun ortaya atmış; "Hayalimde ihtiyar, tonton, mübarek bir insan tasavvur edeyim. Yani kendim kurgu kurayım ve o hayalimdeki tonton hoca ile konuşayım." demiş.

Böyle zaman zaman; başı sıkıldığı zaman, dertlendiği zaman, ferahlamak istediği zaman gözünü kapatırmış: İşte ak sakallı bir kimse. Kırmızı yanaklı, sevimli, güleç yüzlü bir kimse düşürünmüş ve onunla “işte şu derdim var” ve saire filan, öyle kendi kendine konuşup [derdini ona anlatırmış.] Bir oyun yani bu. Böyle kendisini teselli edici bir şey.

Nereden aklına geldi?

Böyle bir şey de herkesin aklına gelmez. Bu bunu düşünmüş.

Kendisi anlatıyor. Bursa’da da güzel hizmetlere şu anda devam eden bir kardeş. Çok aktif. Hatta dost da seviyor, bize göre, bizim hasım saydığımız kimseler de kendisini seviyor. Çok sevimli maşaallah.

Ortaokul geçmiş, lise geçmiş. Bu teknik üniversitenin imtihanlarını kazanmış ve İstanbul’a gelmiş, yurda girmiş. Arkadaşlar yine böyle bir yere giderken; “Sen de gel” filan diye buna da teklif etmişler. O da kalkmış gelmiş hocamızın camiine. Bir de bakmış ki ortaokuldan beri kendi hayalinden kurduğunu sandığı ve hayalinde canlandırdığı ak sakallı, pembe yüzlü şahıs karşısında, yani Hocamız...

Tabii ona orada intisab etmiş, şimdi de güzel hizmetlerini yapıyor.

Allah hepinizden razı olsun.

Ben biraz böyle çeşni olsun diye, hani yemeğin arasında başında sonunda çeşitler oluyor; arasında turşu bile oluyor hatta acı biber bile oluyor. Onun için mikrofonu elime alınca bir iki söz de söylemek fırsatını ele geçirmiş oldum.

Buranın tavanına bakacak olursanız, tabii hanımlar yukardan bakamazlar ama beyler görüyorlar, tavanında avizenin asıldığı yerde bir desen var; dört kollu, dört yollu bir desen. Yani kubbe gibi bir şey fakat dört parçaya ayrılmış.

Şimdi bu, şu oturduğumuz kısım, tekkenin zikirhanesidir, zikir yeridir. Yani mescit ve zikir yeridir. Arka tarafta da tekkenin banîlerinin ve halifelerinin, perdenin arkasında kabirleri vardır.

Nur içinde yatsınlar.

Üst taraf da haremden gelen yoldur. Haremden gelen hatunlar da şu kafesli kısmın ar-

kasında buradaki zikre, hanımlar olarak, katılırlarmış. Ve buranın şeyhi olan şeyh Ahmet Kamil Efendi'nin hayatıyla ilgili bazı bilgiler demin geçmişti. Fakat bu zâtın bir özelliği orada söylenilmedi.

Bu zâta o zamanın insanları “şeyh-i türlü” derlermiş. Yani “türlü şeyhi” demek. Şeyh-i türlü denmesinin sebebi;

Mübarek, *inneme'l-mü'minûne ihvetün*. “Bütün müslümanlar kardeş” olduğundan bu Nakşibendî tekkesine her hafta bir başka tekkenin, başka bir tarikat şeyhinin gelmesini rica edermiş. Bir gün Kâdirî şeyhi, öteki hafta Rıfâî şeyhi, daha öteki hafta Sa'dî şeyhi, daha öteki hafta Mevlevî şeyhi... Her hafta birisi gelirmiş ve ona kendi usulünce burada zikir yapmasını rica edermiş. Burada böyle türlü tarikatların zikir çeşitleri böylece Şeyh-i Türlü'nün bu güzel jestiyle bu güzel mekanda icrâ edilirmiş.

Bu yukardaki dört parça da, onun da iza-hını yapayım. Davetliler arasında bilmeyen kardeşlerimiz olabilir.

a. Nakşı Yolunun Dört Esası

Eskiden biliyorsunuz, tarikat erbabının cübbelerinde ve kavuklarında, sarıklarında, renklerde ve şekillerde bir takım incelikler, alâmetler vardı ve uzaktan bakan bir kimse giyiminden o kimsenin hangi tarikattan olduğunu bilirdi. Yani özel formlar, şekiller vardı ve kavuklar da dilim dilim olurdu. Bizim Türkçe’de “dilim” dediğimiz şeye o devirde “terk” diyorlar.

Demek ki “terk” iki mânaya geliyor; “bir şeyi bırakmak” mânasına da geliyor, lugattaki bir mânası bu. Lugattaki ikinci mânası da “kavuğun dilimi” demek. “Terk etmek” mânası da var tabii o zaman kullanılıyor. Ama bir taraftan da “kavuğun dilimi” demek.

Mesela Bektâşî tarikatında 12 dilim olmuş, 12 imamı gösteren 12 terkli olurmuş. Fakat bizim bu Nakşî dervişlerinin, şeyhlerinin giydiği kavukta dört tane terk yani dört tane dilim var. Bu dört parça onu remzediyor. [Bunu] izah ederken yazarlar, bu tasavvufi konularda eser yazmış kimseler bunun mânası da şu sebeptendir diyor. Nakşibendî tarikatında

dört tane terk vardır yani kavukları dört terk-
lidir, dört dilimlidir. Çünkü Nakşî tarikatında
dört tane terk yani dört tane terk etmek işlemi
vardır.

Bir; terk-i dünyâ. İki; terk-i ukbâ. Üç;
terk-i hestî veya terk-i vücût. Dört; terk-i
terk.

Dört tane terk var, bunların izahı şöyle.

Terk-i dünyâ: Nakşî dervişi, Nakşî tarika-
tına sülûk etmiş olan insan, dünyayı terk ede-
cek. Yani gönlünde dünya hevesleri, arzuları
olmayacak. Dünyaya meyli olmayacak bilakis
zühd sahibi olacak. Dünyaya önem vermeyen,
metelik vermeyen bir kimse olacak.

Tabii burada yine bir parantez açıp açık-
lamak lazım ki “dünya” kelimesi bizim bugün
anladığımız mânaya değildir. O devirde dünya
demek, yani *el-hayâtü'd-dünya*. “Şu içinde
bulduğumuz hayat.” Bu hayat gaye değildir.
Yaşıyoruz, zaten gaye olmadan, doğrudan doğ-
ruya fiilen içinde bulduğumuz bir olay, olgu.
Bu hayat gaye değildir. *El-hayâtü'l-âhireh*.
“Öteki hayat.” Yani bundan sonraki gelecek
hayat esastır.

Mü'min olarak bizim öteki insanlardan en büyük farkımız, âhirete rağbet etmemizdir. *Âmentü billâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusulihî ve'l-yevmi'l-âhiri...* diyoruz. Âhirete inanmışız. Bizim âhîret inancımız, öteki insanlardan bizi ayıran en büyük husus. Âhîrette cennet var, mahkeme-i kübrâ var, cehennem var, mükâfat ve ceza var.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ^١ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

*Fe-men ya'mel miskâle zerratin hayran yerahû ve men ya'mel miskâle zerratin şerran yerahû.*¹

Bu dünya hayatında insan ne yaparsa yapabilir, serbest gibi görünüyor ama âhîrette, “Bir güneşin ışınları vurduğu zaman havada uçuşan zerre ağırlığında hayır yapmışsa bile, *miskâle zerratin hayran yerahû*, onu görecek.” Mutlaka görecek.

O toz zerresi ağırlığı ne kadardır?

Ne kadar azdır!

---

¹ 99/ Zilzal, 7-8

“O kadar az bir hayır bile yapmış bile olsa onun karşılığını görecek.” *Ve men ya'mel miskâle zerratin şerran.* “O zerre ağırlığınca bir şer işlemişse onun da cezasını görecek. Onun da hesabını Allah ondan âhirette soracak.”

Biz bu inançla yaşıyoruz.

Bizim fedakârlığımız [bu inancımızdan dolayıdır.] Sonra fedakârlık, nihayet cebinden bir şey çıkartıp vermektir, malını vermektir. Canını veriyor müslüman... Canını vermesi yani bu hayatı tamamen feda ediyor, yok ediyor. Şehit oluyor, şu hayattan vazgeçiyor. Bu, aklın ve mantığın başka türlü izah edemediği bir olaydır. Âhîret var ki ve asıl öbür hayat var ki onun için bu hayattan vazgeçebiliyoruz. Yoksa sırf bu hayat olsaydı o zaman batıllıların yaptığı gibi sırf bu hayatı düzenlemeye çalışırdık ve bu hayattan ayrılmamaya çalışırdık. Bütün tırnaklarımızla var gücümüzle yapışırdık, ısırarak yapışırdık, vazgeçmezdik ama müslümanın imanının gereği olarak bazen bu hayatı tümüyle feda ediyor, veriyor. Vazgeçiyor; “Tamam, vazgeçtim, bu hayat bitsin.” diyor.

Neden?

Arkasından ebedî hayatın geleceğine kuvvetle inandığı için. Ve bizim bu inancımız bizi başkalarından ayıran en önemli inanç. Yani öteki inançlar, başkalarında da var mesela. Herkesin az çok bir tanrı inancı var, deist. Ateist değil yani çok kimseler.

Şu anda tabii çeşitli inkarcı felsefelerle ateizm de yayılmış. Çünkü İslâm'ı tanımayan insanların bulunduğu bölgelerdeki inançlar zayıf olduğundan tabii adam inanmıyor ona, ateizme kayıyor, o ayrı. Ama Allah inancı var, peygamber inancı var, melek inancı var, şeytan inancı var... En ilkel toplumlarda dahi bir takım böyle inançlar var.

Ama âhiret inancı?

Âhiret inancı çok önemli.

Onun için terk-i dünyâ olacak. Yani gaye bu hayat değildir, icabında şehit oluyoruz, bu dünyayı tamamen bırakıyoruz. Maddeten bırakmasak bile bu dünyanın şu hayatı ana gayemiz değildir. Terk-i dünyâ bu.

O halde ana gayesi bu dünya veya menfaat veya para veya mevki veya makam veya zevk veya keyif olmayan bir insanın bu dünya

hayatında iyi bir insan olması için üzerindeki baskıların büyük bir kısmı kalkmış oluyor. Çünkü paraya tamah etmiyor, çünkü zevkini düşünmüyor.

Mesela bir hekimi düşünelim, iki gün görev yapıyor. Hastanede kalıyor, evine gitmiyor. İki gün... Başka bir insanın yapmadığı bir şey. Sekiz saatten sonra greve kalkıyor işçiler, diyorlar ki;

“Ben daha fazla çalışmam.”

Ama hiçbir kimse de kalkıp da; “Bre insafsızlar! Siz sekiz saatten sonra çalışmam diyorsunuz. Bu doktorlar iki gün evine de gitmeden, uyku da uyumadan hastayla meşgul oluyor. Fedakarlık yapıyor. Burada bir büyük haksızlık var. Bakın bunlar sizden altı misli fazla miktarda çalışıyorlar.” demiyorlar.

Şimdi dünya menfaati yok, zevk yok; fe-kakârlık var, menfaat celbi yok icabında vermek var. Sadaka vermek, vesaire. Hani insan o zaman birçok baskıdan kendisini kurtarmış oluyor. Şöhret arzusu, makam mevki [arzusu] yok. Bir çok insanı kötülüğe iten hususlardan terk-i dünyâ ile kurtulmuş oluyor. Çünkü hubbu'd-dünyâ re'sü külli hatîetin. “Bu hayatı

sevmek, bu hayatı gaye edinmek, bu hayata bel bağlamak, bütün hataların kaynağı oluyor.” Rüşveti ondan alıyor, haramı ondan yiyor, başkasını onun için öldürüyor.

Neden?

Bileziğini alacak. Altı tane bilezik var kolunda. Hatta mezarı açıyor, dişi altın diş olan insanları kabirde bile rahatsız edip çenesinden altın dişi söküyor adam. Altın için...

San Fransisco şehri çiftlik sahibi filan bir aileninmiş. Bu altın için hepsini öldürmüşler adamlar. Altın aramaya gelmişler, altın bulunmuş oralarda, o civarda ve ne tapu tanımışlar ne mahkemenin çiftlik sahiplerinin lehine karar vermesine bakmışlar, öldürmüşler adamları. Altın deyince gözü dönmüş kalabalıklar oralara gelmiş, çiftliklerini istila etmiş, adamları öldürmüşler. Mahkemede adamlar kazandığı halde kime dinlememiş, San Fransisco şehri zulüm üzerine kurulmuş, Adam öldürme üzerine, gasp üzerine kurulmuş. Altın sevgisi üzerine, dünya sevgisi üzerine kurulmuş.

Tabii İslâm çok önceden biliyor bunun büyük bir tehlike olduğunu. Terk-i dünyâ onun

için bir esas. Biz öyle rahat insanlarız ki dünyanın metaı ve menfaati için böyle başka insanlara zarar vermeyiz, hesabımız o değildir.

Bu bir: Terk-i dünyâ. Dilimlerden birisi onu sembolüze ediyor.

b. Terk-i Ukba

İkincisi terk-i ukbâ. İnsanları yakından incelediğiniz zaman, ben mesleğim dolayısıyla o fırsatı buluyorum, çok garip şeylerle karşılaşıyorum. Mesela çok muhterem hacı babalar, kamburu çıkmış, sakalları ağarmış, ihtiyar, belki torunlarının çocuklarını, torunlarını görmüşler.

İmamın arkasındaki yerde ben duracağım diye birbirlerini omuzladıklarını, dirseklediklerini biliyor musunuz?

Yani bir hırs, o sevaplı yeri ben alacağım diye çocuklaşıyor. Ben biraz da gülüyorum tabii onların hâline ama birisi ötekisine bir omuz vuruyor üç adım öbür tarafa gönderiyor. Hacı babalar imamın arkasında en sevaplı yeri alacağım diye kavga ediyorlar. Tabii kavga oluyor netice itibariyle. Sevap gidiyor aslında ama yapıyorlar bunu.

Neden yapıyor?

Sevap umduğu için, âhiret sevabı umduğu için.

Bursa'da hiç unutmuyorum bir sabah namazını kıldım. Kalabalık. Mihraba yakınım. Arkadan aksakallı heybetli bir şahıs böyle herkesi iterek, omuzları açarak ta öne kadar geldi. Dizleriyle oraya bir çöktü ki böyle, safı yırtarcasına. Oturdu, iki tarafa şöyle yerleşti. Dedim ya, hani ak sakallı ama, bembeyaz sakallı. Görünüşü çok güzel ama [yaptığı] İslâmî nezakete hiç uymuyor. Haşin bir durum. Sonradan; “Nedir bunun mesleği?” [diye] sordum, askermiş. Sertlik mizacında var ama İslâm'da yok. İslâm'da [sertlik ve kabalık] yok.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“Cuma günü geç gelip de camiye, başkalarının omuzlarından atlaya atlaya ön safa giden, kendisine cehenneme köprü yapıyor demektir.”

O kadar yani! Omuzdan atlaya atlaya [ön safa gitmek] cehenneme köprü yapmak gibi. Bulunduğun yerde, hemen oracığa çöküver.

“Hayır! En öne gideceğim. Sevap en çok.”

Sevap kazanmayacaksın mübarek! Senin o atlama yerlerin, insanların omuzundan atlamak cehenneme köprü oluyor. Bunu bilmediği için tabii sevap kazanacağım diye kalp kırıyor veya haşinlik yapıyor veya nezaketsizlik yapıyor.

Bu yine tecrübeli din büyüklerimiz, pirlerimiz, şeyhlerimiz tarafından çok net olarak bilindiği için onlar demişler ki; “İbadeti yaparsan sakın âhiret hesabıyla, bezirgan zihniyetiyle de yapma; yani dünyayı da düşünme âhireti de düşünme.” Terk-i dünyâ, terk-i ukbâ.

İkincisi de bu, yani yaptığı şeyi böyle bir âhiret hesabıyla da yapmayacak.

Peki neyle yapacak? Alternatifi ne bu yaşağın?

Sırf Allah rızası için yapacak.

Allah bir şeyi nasıl yaparsan senden razı olur?

Öyle yapacaksın.

Dün akşam bizim Yusuf Ziya Binatlı profesör üstadımız, tatlı tatlı hatıralarını anlattı.

Çok da tatlı konuşuyor, çok da zevkli anlatıyor. Hocamızın gençliğini anlattı. Çok böyle tezatlı bir konuşmayla işin içine girdi;

“Ben hocaefendinin sohbetinde bulunmadım. Kendisine intisap etmedim. Uzun yıllar yanında bulunmadım. Sizinki kadar vesaire vesaire yapmadım, etmedim.” [dedi.] İnsanın içinde bir soru uyanıyor;

“Yâ be adam! Hocamızla hiç ilgin, irtibatın yoksa, hiç intisap da etmemişsen şimdi burada hatıra anlatmaya ne var?”

“Amma!” dedi, Türkiye’de hocanın gençliğini bilen tek insanım belki.” dedi.

Eskiden biliyormuş. Hakikaten hocamızın eski hallerini anlattı da ben çok memnun kaldım. Çok tatlı anlattı.

Hocamızı bilirsiniz, tanıyanlar bilirler. Böyle kırmızı yanaklı, pembe beyaz, bembeyaz sakallı, heybetli, şişman bir kimsedir. Ama o zaman herkesin acıyacağı kadar zayıfmuş. Çok böyle dal gibiymiş. Hatta tekkenin yemek pişiricisi siniye, onun olduğu yere, pilavların altına etleri gömermiş. “Mehmed yesin de bi-

raz şişmanlasın.” diye tam onun önüne getirtmiş. O da böyle pirincin arasına kaşığı koyduğu zaman, bu kaşığın ete geldiği zaman, et olduğunu anlayınca siniyi şöyle bir çevirir başkasının önüne gönderirmiş onu. Onlar da kapıdan bakar kızarlarmış; bak yine yemedi filan diye. Böyle tatlı şeyler anlattı.

Terk-i dünyâ, terki ukbâ; böyle [dünyanın ve] âhiretin hesaplarını yapmadan insanın yaptığı şeyi sırf Allah rızası için yapması gerektiği[ni anlatan iki ifade.]

Yusuf Ziya Hoca, kendisi de hakimken, bir hakim arkadaşı [ile ilgili] şöyle bir hatırasını da anlattı. Ters bir hatıra. Cuma’ya başlattırmak istemiş o hakimi. O da inanmıyor, ateist. İnanıcı olmayan bir kimse.

Demiş ki;

“Ya yarın öbür gün ölürsün. Cenazeni koyacaklar önümüze. İmam dönecek, ‘Bu adamı nasıl bilirsiniz?’ [diye soracak,] Biz ne diyelim? Bari gel bir kelime-i şehâdet getir, bir namaz kıl. Biz de diyelim ki iyi biliriz, namaz kılan bir insan olarak gördük diyelim.” filan...

Yok. Adam kabul etmiyor.

Nihayet bir Cuma, “Hadi gel seni Cuma’ya götürüyüm.” filan diye gelmesi için çok baskı yapmış. Beni de seviyor ama diyor inancı da yok, diyor.

Demiş ki;

“Gelirim ama sen de bana bir şişe rakı alırsan gelirim.”

“Peki, alacağım, sen camiye gel ben de alacağım.” demiş.

Sonra tabii gelmiş camiye. O önceden imama haber göndermiş, müezzine haber göndermiş; “Aman!” demiş, “Çok güzel sesli bir müezzin bulun. Yanık yanık ezan okusun, tesir etsin.” İmama haber göndermiş; “Şu konularda hutbe versin. Çok güzel konuşsun.” filan. Hakikaten şey olmuş.

Namazı kılmışlar. Namazı kıldıktan sonra;

“E nasılsın bakalım?” demiş.

“Bir şey yok.” demiş.

“Ya bu güzel sesli müezzinden bir his gelmedi mi?” demiş.

“Gelmedi, ne olacak bağırdılar işte!” demiş.

“E bu hatibin konuşmasından bir şey olmadı mı?”

“Yok, olmadı.”

“Sen bana bir şişe rakımı al.” demiş.

O da söz verdiği için gitmiş almış rakıyı, vermiş eline. Ama müftü Efendi bunu duymuş gelmiş yakasına yapışmış;

“Ya sen ne biçim adamsın? Sen kimin oğlusun?”

“Şeyh Ömer Ziyaeddin Efendi’nin oğlusun. Sen birisine nasıl olur da haram olan rakıyı alır da verirsin?” demiş.

“Hocam söz verdim.” demiş.

“Ya söz olur mu?! Bu işte haram. Yani nasıl yaptın bunu?!”

“Şimdi hocam, ben bir insana abdest aldırardım, gusül aldırardım. Camiye getirttim, hutbeyi dinlettim. Allah’ın emirlerini kulağına, gönlüne soktum. Namazı kıldırardım. Bu sevap mı?” demiş.

“Şüphesiz sevap. Bir insanın namaz kılmasına vesile olmak sevap.”

“Peki, kabul ediyorum. Bir şişe rakı almak da, birisine içki içirtmek ve haram bir şeyi şey yapmak bu da günah.”

“Eh, yani o günah bu da sevap.” demiş [müftü].

Ondan sonra, o Cuma’dan sonra[ki bir zamanda hakim kendi kendine düşünmüş];

“Ya ben ne kalın kafalı insanım! Ne kalbi katı insanım! Bu kadar insan hepsi yanılıyor da, bu Yusuf Ziya yanılıyor da bir ben mi doğruyum ya! Bir inceleyim bu şeyi.” demiş. Din kitaplarını incelemiş, vesaire. İslâm’ın haklı olduğunu anlamış. Ondan sonra hacca gitmiş, tevbekâr olmuş, namaza başlamış da beş vakit namazlı olmuş.

Yusuf Ziya Bey de bunu anlayınca [öğrenince] demiş ki;

“Şimdi benim 25-30 yıldır içimde sakladığım bir derdim deva buldu. Ben sana bir şişe rakı aldım diye 25 yıldır ızdırap içindeydim, azap içindeydim. Şimdi senin hidayete erdiğini görünce, elhamdülillah, müsterih oldum ki demek ki hayra vesile olmuşum.” diye söylemiş.

Bazı insanlar böyle âhiret hesabı yapmadan, sırf Allah rızası için hesap yaptığı zaman daha isabetli hareket yapabiliyorlar. Bazı insanlar âhiret hesabı yaptığı için biraz bezirgan zihniyeti oluyor. Ters sonuçlar çıkıyor, kavga, gürültü oluyor. Onun için, terk-i dünyâ [ve] terk-i ukbâ Nakşîlik'te iki prensip.

Üçüncüsü terk-i vücûd. Yani varlıktan geçmek. “Varlık” Farsça *hestî* demek. Terk-i hestî de diyorlar. Hestîden geçmek, yani varlıktan geçmek.

Yani insanın ne varlığı varsa onu silecek gözünden. Mesela ünvanı varsa; müdürdür, bakanıdır, reisicumhurdur, padişaktır, vezirdir, paşadır, vesaire... onu silecek. Ünvanısız, nişansız bir insan. Zenginse zenginliğinin tesirini silecek. Çünkü zenginliğin nobranlığıyla, makamın katılığıyla insan kâmil bir insan olamıyor, ondan vazgeçmesi lazım. Bilgiliyse bilgisinden geçecek. Çünkü ekseriyetle en zor irşat olan insanlar din bilginleri.

Evliyaullah mürşidi kamillerin en böyle zor irşat ettikleri insanlar; vâiz, hoca, müftü filan takımından insanlar.

Neden?

Az çok mürekkep yalamış da âyetleri, hadisleri biliyor ya, yola getiremiyorsun. Sen bir şey söylediğin zaman o da; “Falanca kitapta da şöyle bir şey söylenmiştir.” diye mücadele ediyor, olmuyor. Onun için, her çeşit varlık bir perde oluyor, onlardan geçmek gerekiyor.

Evliyaullahtan bir zât anlatıyor ki; “Elbiseslerimi verdim, tek elbiseyle kaldım. Bütün elimdeki şeyleri tasadduk ettim. Hiçbir şeyim kalmadı ama bir sevdiğim kitap vardı, ondan ayrılamıyordum. Onu çok seviyordum.” diyor. Şemseddîn-i Sivâsî hazretleri hatıralarında anlatıyor. “Ama bir türlü fütühat olmuyor. Bir türlü istediğim tecellilere eremiyorum.” diyor. Nihayet nasıl olmuşsa o sevdiği kitabı da vermiş. Hiçbir şeyi kalmamış. “O zaman fütühat oldu.” diyor.

Yani nihayetinde elindeki din kitabı. Belki bir hadis kitabı, belki bir fıkıh kitabı ama seviyor, gönlü ona bağlı. Demek ki başka sevgiler, bağlılıklar, varlıklar perde oluyor. Asıl füyûzât-ı fütühat olmuyor diye onun için terk-i vücûd demişler.

Dünyayı terkedecek, dünya düşüncesiyle hareket etmeyecek. Âhireti terkedecek, âhîret bezirganlığı, hesabı yapmayacak. Varlığın her çeşidinin kendisi üzerindeki kibir ve onur verici tesirlerini silebilecek. Onları yok farzedecek. Alimse ümmî sayacak kendisini. Zenginse fakîr-i pür taksir sayacak. Herşeyden soyulacak, sıyrılacak, bir “hiç” olacak.

Nesin?

Hiç.

Neyin var?

Hiçbir şeyim yok. İşte böyle Allah'ın bir kuluyum.

c. Bayezid-i Bistâmî'den Bir Hatıra

Bayezid-i Bistâmî hazretleri 30 yıl yaya hacca gitmiş. Bistam Horasan'dadır. [Oradan Mekke'ye] 30 yıl yaya hacca gitmiş. Yaya hacca gitmenin sevabı da her adımına 700 Mekke hasenesi veriliyor.

Demişler ki;

Ne demek Mekke hasenesi ya Resûlallah?

Yüz bin misli. Yani 700'ün 100 bin misli, her adımına 70 milyon hasene veriliyor, Uhud

Dağı kadar sevaplar veriliyor. Büyük sevap. Kuvvetli hafızmış, hergün bir hıfz yaparmış. Yani Bayezid-i Bistâmî [bu hac yolculuklarında] hergün Kur'an'ı bir defa devredermiş.

Bir haccında Arafat'a gelmiş. İçinden nefsi ona demiş ki;

“Ne mutlu sana yâ Beyazid!”

İçinden bir ses, artık nefsi mi şeytan mı?

“Ne mutlu sana ya Beyazid! Otuz yıl yaya haccettin peh peh, aman aman, ne sevaplar kazandın! Ve hergün de Kur'ân-ı Kerîm'i bir kere hatmettin. Bu da aman aman ne kadar büyük sevap!”

Bütün vazifeleri yapıyor. Namaz kılıyor, oruçlar vesaire. Bizim yaptığımız herşeyi yapıyor bir de bunları yapıyor.

“Ne mutlu sana bu ibadetlerle kimbilir ne yüksek makamlara erersin.” gibi bir duygu kafasında belirince;

“Ey cemaat!” demiş etrafındakilere.

Tecrübeli insanların davranışları başka oluyor.

“Ey cemaat! Hergün Kur’an’ı hatmetmek şekliyle 30 yıl yaya haccettim. Bunların sevabını vermek istiyorum var mı müşteri? Var mı alacak olan?”

Herkes birbirine bakmış; “Bayezid’in başına güneş mi çarptı, ne oluyor? Bu kadar sevap verilir mi?” filan.

Susmuşlar tabii. Oradan bir börekçi demiş;

“Var. Ben alırım. Üç çörek vereyim ver onları.”

“Peki!” demiş.

Üç tane çöreği vermiş Bayezid-i Bistâmî’ye. O da sevapları vermiş oldu verdiği söz icabı. Gider hakikaten. Yani verince, [“sevapları] verdim” deyince gider. Şakası yok bu işin.

Ben küçükken oruç tutmuştum. Çocuk olarak oruç tutmuştum. Ondan sonra köylülerimizden, hemşehrilerimizden birisi de;

“Haydi, orucun sevabını bana sat.” dedi.

Ben de çocuk aklı, düşündüm; “Satmam.” dedim.

Annem rahmetli sonra diyor ki; “İyi yaptın evladım. Sattım deseydin sevabın gidecekti.”

Şimdi tabii üç çörek [aldı, 30 yıllık haccın] sevabı gitti.. Üç tane çörek de [elinde iken] orada bir zayıf köpek varmış, böyle orada doluyor. [Onları da] onun önüne atmış, [köpek] üç lokmada onları bitirmiş. Üç tane çöreğe sevapları sattı, üç çöreği de köpeğin önüne attı. Şimdi dönmüş kendisine, içine;

“Söyle bakalım ey nefsim! Dayanacağın hiçbir yer kalmadı, tutacağın hiçbir dal kalmadı. Şimdi neye dayanacaksın söyle bakalım! İbadetin de gitti, taatin de gitti, sevabın da gitti, söyle bakalım nereye dayanacaksın zalim nefsim!” demiş.

Demek ki varlıktan soyuluyor. Şimdi hiç oldu yani.

Ne ilmim var ne taatim

Ne gücüm var ne kuvvetim

Meğer senin inâyetin

Kıla yüzüm ak Çalabım.

dediği gibi Yunus Emre'nin.

Böyle bir şey.

İşte belki böyle anlatılabilir terk-i vücûd, terki hestî. Üçüncüsü de bu.

Bu terklerin dördüncüsü çok enteresan. Dördüncüsü de terk-i terk.

Bu terk ettiklerini de kafasından silecek, onları da düşünmeyecek. Çünkü bir insan;

“Yahu ben öyle bir sôfîyim ki, öyle bir mânevî bakımdan iyi bir dervişim ki, öyle bir kavi müslümanım ki dünyadan geçtim, âhiretten geçtim, varlıktan geçtim” dese, bunu düşünmesi o da kendisinin bir şeyinden dolayı mağrur olması, kendisini beğenmesi olduğundan bir de terk-i terk gerekiyor. Yani bu terkettiklerinin üzerine de bir sünger çekecek onu da unutacak.

Bu tekkenin de böyle küçük kubbeciğine onun için dört tane dilimden ibaret bir desen yapılmış. Sanıyorum orada [kabrin üzerinde de] bir sarık vardı eskiden. Orada kabrin üzerinde keçe dört dilimliydi. Şimdi o alınmış olabilir ama yeniden yaptırılım inşaallah.

Tabii bunlar büyük alimler; müfessir, muhaddis, fakih, alim, fâzıl, kâmil insanlar. Kü-

çük yaşta Kur'an'ı hıfzetmiş olup kısa zamanda fıkıh kitaplarını ezberlemiş olup medreselerde yıllarca bu dersleri veren insanlar bunlar. İslâm'ın özünü en muteber kitaplardan okuyup, öğrenip, yaşayıp sonunda bu sonuca varmış insanlar. Yani sıradan insanlar değil. Böyle lise tahsilli, İslâm'ı, Arapçayı, Kur'ân'ı bilmeyen insanlar değil, tam [kâmil alim] insanlar. Onların kararları bunlar. Bir insanın ibadetinin makbul olması için nelerin gerektiğini düşünüp bilen insanlar.

Allah *celle celâluhu* bize de fazl u kere minden, rızasının yollarını göstere sin. Neyi seviyorsa, neden hoşnut ve razı olacaksa öyle hareket etmemizi bize ilham eylesin. Hakkı Hak olarak görüp uymayı nasip etsin, bâtılı bâtıl olarak görüp ondan korunmayı, sakınmayı nasip etsin. Güzel ahlaka sahip eylesin. Kur'ân-ı Kerîm ahlakına, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'de mücessem nümûnesini gördüğümüz İslâm ahlakına aynen sahip olmayı nasip eylesin.

d. Kur'an-ı Kerim Her Yönüyle Şifadır

Kardeşimiz Ali tabii tıplıların toplantısında uygun bir âyet-i kerîme okudu. Çok güzel sesiyle yanık yanık okuduğu âyet-i kerîmede;

وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ^۲

*Ve nünezzilü min-el'kur'ânü mâ hüve şifâün ve rahmetün li'l-mü'minîne.*²

“Biz Kur'ân-ı Kerîm'le, Kur'ân'ı Kerîm'i indirmek suretiyle mü'minlere rahmet ve şifa olan bir varlık indirmiş, bir vahiy indirmiş oluyoruz yeryüzüne.” diye bildiriliyor.

Kur'ân'ı Kerîm şifa kaynağıdır. Hakikaten mânevî şifadır; akılların, idraklerin şifasıdır, gönüllerin şifasıdır. Tamam, bunu herkes anlar, yani böyle bir mânevî reçete, insanın kalbine, gönlüne, fikrine şifa olur. Tamam. Ama ayrıca maddeten de şifadır.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz hazretleri buyuruyor ki;

---

² 17/ İsrâ, 82

“Şu hastalığa karşı Fâtiha’yı okuyun, filanca şeyi okuyun; şu hastalığa karşı İhlâs sûresini şöyle şöyle okuyun.” buyuruyor. Okuyun, üfleyin o da şifa olur, diye.

Bir de sanıyorum Abdullah b. Mes’ûd *radıyallahu anh*’ın bir macerası var. Bir müfrezeyle çöle gitmişler. Çölde aç, susuz kalmışlar. Kumların arasında uzun zaman yürümüşler. Nihayet uzakta ağaçlık, çadırlık bir topluluk görmüşler. Bir vaha. Çölde bir vaha, oraya gitmişler. Bir kabile, bir oba. Kabile şeyhi var, birkaç çadır var, bedeviler var.

Demişler ki;

“Açız, sususuz.”

Bir şey vermemiş adamlar.

Bunlar da aç, susuz. İçeride de, çadırlarda misafir etmemişler. Akşamüstü kumlara yatmışlar. Böyle aç, susuz orada yatarken obanın içinden bir feryat, bir çığlık. Ağlaşmalar, vesaireler.

Bir cariye yüzünü örterek yaklaşmış bunlara demiş ki;

“Obanın reisini, kabilenin şeyhini çok zehirli bir yılan soktu. Çok zehirli. İçinizde zehiri

tedavi etmeyi bilen, ilaç yapmayı bilen bir kimse var mı?” demiş.

Sanıyorum Abdullah b. Mes'ûd'tur ravisi.

O diyor ki;

“Ben biliyorum.”

“Gel öyleyse.”

Alıyorlar götürüyorlar kabile reisinin yanına. Kabile reisini hakikaten çok zehirli bir çöl yılanı sokmuş ve vücudu şişmeye başlamış.

Tabii bu nedir?

Sizce [doktorlarca] malumdur bu. Yılan zehirini akıtmış, vücutta etkisini göstermeye başlamış. Dolaşım ile vücuda yayılmış.

Abdullah b. Mes'ûd dua ediyor, zehirlenme duruyor. Öldürücü bir yılan olmasına rağmen, soktuğu insanı öldüren bir yılan olmasına rağmen adam kurtuluyor.

Tabii bayram ediyor kabile ve bunları nimetlere gark ediyorlar, ikramlara boğuyorlar. Kuş sütüne varıncaya kadar her şeyler, yediyorlar, içiriyorlar. Bir de vedalaşırken bunlara koyunlar vermişler. Hediyeler vermişler öyle uğurlamışlar.

Fakat bu tedaviyi yapan şahıs diyor ki;

“Bunlara hiç dokunmayın. Ben yaptığım işten çok üzüntüdeyim. Kur’ân-ı Kerîm okudum bunlara, şifa buldu. Kur’ân-ı Kerîm’i dünya menfaati karşılığında satmış olmaktan, kullanmış olmaktan korkuyorum. Dokunmayın buna, Resûlullah’a soralım.”

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in yanına döndükleri zaman soruyorlar, durumu anlatıyorlar;

“Hayır. Bu pozisyonda bu Kur’ân-ı Kerîm’i satmak değildir. Zaruri bir şey yapmışsınız siz. Bir menfaat de beklememişsiniz. Okumuşsunuz ondan sonra onlar hediye vermişler. Bu tabiidir, müsterih olun. Hatta verin ben de yiyeyim, görün.” diye böyle bir müsterih olmalarını sağlayacak bir jest de yaptı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*.

Ve sormuş o sahabiye;

“Kur’an okumuşsun, öyle şifa bulmuş.”

“Evet.”

“Ne okudun?”

“Fâtiha sûresini okudum.” buyurmuş.

Fâtiha sûresini okumakla zehirlenen bir yılanı maddeten durumunun, maddî bir zehirlenmenin sadece okumayla mânevî bir tedaviyle geçmesi gibi bir şey, olmuş bir hadise naklediliyor.

Tabii Kur'ân-ı Kerîm bu yönüyle de öteki yönüyle de, her yönüyle bir şifadır.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi Kur'an'ın ehli eylesin. Kur'an ehli insanlar olmayı nasip eylesin. Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatine, Peygamber Efendimiz'in şefaatine mazhar eylesin. Peygamber Efendimiz'in rızasına vâsıl eylesin. Ümmetine güzel hizmet ederek Efendimiz'in sevgisini, rızasını kazanmayı nasip eylesin. Rabbimizin huzuruna sevdiği, razı olduğu kul olarak varmayı nasip eylesin. Cennetiyle cemaliyle cümlemizi, cümlemizi taltif eylesin. Habîb-i edîbine, Firdevs-i Âlâ'da komşu eylesin.

Bi-hürmeti esrâr-ı sûreti'l-Fâtiha...

***

Eûzubillahimineşşeytânirracîm. Bismillâhirrahmânirrahîm.

Essalatü vesselamü aleyke yâ Rasûlallah.

Ben Bursa Lisesi'nde ... okumuştum ve orada kalıyordum. Lisenin son sınıflarındayken geceleri bir şahıs bana rüyamda gösteriliyor. Onunla böyle bir toplantı yerine kadar geliyoruz fakat konuşmamıza imkân kalmadan ya uyanıyorum ya uyandırılıyordum.

Üniversite birinci sınıfa geldim [İstanbul'a]. Yine aynı şekilde [rüyamda] hep o şahsı görüyorum ama bir türlü kendisiyle görüşmek mümkün olmuyordu. Kadırga Yurdu'nda kalıyordum. O yurttayken arkadaşlardan 8-10 kişi var, namaz kılıyoruz. Bunlar sabah namazıyla yatsı namazında kayboluyorlar. Beraberce cemaatle namaz kılamıyoruz. Onlara birkaç defa sordum; “Nereye gidiyorsunuz?” [diye,] söylemek istemediler. Bilmiyordum nedendi.

Bilâhare bir gün Ispartalı bir arkadaşımız, şimdi rahmetli Şakir İkiz ... Mühendis Mektebi'nde çalışıyordu. Bir gün sabah namazında ona açtım;

“Böyle böyle, bu arkadaşlar nereye gidiyor, bunlar bana söylemek istemiyorlar.” filan dedim.

“Bilmiyor musun?” [dedi.]

“Hayır bilmiyorum.” dedim.

“Neyse, ben seni yarın oraya götüreyim.” dedi.

Aldı beni Zeyrek’e getirdi. Zeyrek’te, tabii o daha evvel, benden birkaç gün evvel de; “Böyle böyle size birisini getireceğim. Görüşmek istiyor sizinle.” diyerekten hocaefendiyle görüşmüş.

Bir yatsı namazında idi, bir cuma günü akşamıydı. Onunla beraber geldik, namazı kıldık, bitirdik. Hocaefendi mihrapta oturuyor, ben de caminin orta kısmındayım. Bir iki defa gözlerini, kaşlarını kaldırdı acaba bana mı başkasına mı? Ben de tam aksine Hocaefendi’ye bakıyordum.

Ben tabii Hocaefendi’yi görür görmez; “Bu benim rüyalarımnda gördüğüm kişi. Hayret! Bu güne kadar nasıl görmemişim bunu.” [dedim.] Bursa Lisesi’nde okumamıza rağmen bir günde kısmet olup da Üftade Camisi’ne gitmek nasip olmadı. Bütün oradaki camileri gezmiş olmama rağmen oraya gidip göremedim.

Neyse, yine birkaç defa gözünü kaldırarak bana böyle işaretler verdi. Nihayet herkes gittiler, ben tabii o yerimde kaldım. Ben zannettim beni çağıracak. Kendisi kalktı yerinden, geldi benim yanıma. Dizlerini benim dizlerime dayadı;

“Yahu bizi çok beklettin.” dedi.

“Allah Allah ben niye beklettim acaba?” [diye düşündüm,] işi anlayamadım kendi kendime ilk önce.

“Afedersiniz, ben şimdi gelebildim Efendim.” dedim.

Bu şekilde ders almış, vazife almış olduk ve Hocafendimizle tanışmamız bu şekilde oldu.

Allah razı olsun.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

30 Cemâziye'l-Evvel 1414 / 14.11.1993

İskenderpaşa Camii/ İstanbul

[Bütün ANMA PROGRAMLARI'na PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

